

HA

Na osnovu Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u Kantonu Sarajevu („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 27/24), Opće metodologije o registraciji vannastavnih i posebnih programa, broj: 01-1-02-4416-7/23, od 10. 7. 2023. godine, Izmjena i dopuna Opće metodologije o registraciji vannastavnih i posebnih programa, broj: 01-1-04-5428-6/24, od 18. 7. 2024, i Kataloga registriranih programa, broj: 11-34-39906/25 od 17. 7. 2025. godine, Nastavničko vijeće JU Prva gimnazija na sjednici održanoj dana 13.02.2026.g. utvrđuje i usvaja:

IZVEDBENI PLAN ZA REALIZACIJU STUDIJSKE POSJETE

“OD RATA DO MIRA III”

Studijska posjeta “Od rata do mira III” višednevna je posjeta, putovanje i boravak učenika u trajanju od tri noći i četiri dana u pratnji uposlenika škole i licenciranih vodiča na unaprijed određenim destinacijama koje podrazumijevaju rutu puta: *Sarajevo – Višegrad – Goražde – Foča – Mostar – Blagaj – Stolac – Ravno – Čapljina – Počitelj – Mostar – Blidinje – Livno – G. Vakuf – Bugojno – Mostar – Jablanica – Konjic – Sarajevo*. Organiziraju je Ministarstvo za odgoj i obrazovanje Kantona Sarajevo, JU Institut za razvoj preduniverzitetskog obrazovanja, škola JU Prva gimnazija u saradnji s turističkom agencijom. Uključuje posebne oblike odgojno-obrazovnog rada učenika i nastavnog osoblja izvan sjedišta škole, radi ostvarivanja pojedinih dijelova nastavnog plana i programa, odnosno usvojenog programa i operativnog plana realizacije odgojno-obrazovnih oblika rada.

ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI

Studijska posjeta “Od rata do mira III” ima za cilj učenje o kulturno-historijskom i prirodnom naslijeđu Bosne i Hercegovine, te razvijanje i njegovanje kulture sjećanja i kolektivne memorije kod učeničke populacije na period agresije na Bosnu i Hercegovinu, odnosno njeno učešće u antifašističkoj borbi tokom Drugog svjetskog rata, kao i na značajne historijske ličnosti iz ovih perioda. Pored toga, cilj je očuvanje raznolikosti i pluralizma BiH, poticanje dijaloga, te objektivno upoznavanje s historijskim činjenicama s namjerom izgradnje trajnog mira i suživota na ovim prostorima.

KARAKTERNE SNAGE I VRLINE ISHODA

Studijskom posjetom učenici će razvijati sljedeće snage karaktera: UMJERENOST, TRANSCENDENTNOST, ODVAŽNOST, PRAVEDNOST, HUMANOST.

Učenici će tokom ove aktivnosti moći razviti samoregulaciju/kontrolu, razboritost, zahvalnost, smisao za humor, poštovanje ljepote i izvrsnosti, upornost, hrabrost, iskrenost, vitalnost, jednakost i poštenje, socijalnu odgovornost, timski rad, ljubav, socijalnu i emocionalnu inteligenciju, velikodušnost.

OČEKIVANI ISHODI STUDIJSKE POSJETE “OD RATA DO MIRA III”:

Učenik će moći ostvariti sljedeće ishode:

- ht
- Donosi zaključke o kompleksnosti historijskih događaja na osnovu različitih interpretacija historijskih izvora;
 - Procjenjuje različita historijska gledišta u zavisnosti od vremena i prostora;
 - Tumači povezanost događaja i razvoja društva kroz političke, kulturne, ekonomske i religijske segmente u određenom historijskom vremenu;
 - Utvrđuje uzroke i dugoročne posljedice događaja koje su izazvale prekretnice u svjetskoj i nacionalnoj historiji;
 - Zaključuje o složenosti uzroka i posljedica događaja, pojava i procesa i njihovog utjecaja na sadašnjost;
 - Istražuje historiju, kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe BiH;
 - Analizira značajne događaje i ličnosti iz bosanskohercegovačke historije;
 - Opisuje historijske i prirodne spomenike, lokalitete i događaje od važnosti;
 - Razlikuje historijske činjenice od mišljenja o historijskim događajima;
 - Argumentira raznolikost i pluralizam BiH činjenicama iz prošlosti s ciljem uvažavanja različitosti i tolerancije;
 - Procjenjuje aktuelne vijesti vezane kroz društveno-geografske procese i događaje;
 - Objašnjava kako su informacije, ideje, stavovi i mišljenja prikazani u medijskom tekstu i kako utječu na životni stil primaoca s obzirom na uzrast, spol i kulturni kontekst;
 - Analizira razdoblja, događaje u njima, procese i probleme, smještajući ljude i događaje u vremenski i prostorni okvir.

ZADACI STUDIJSKE POSJETE

Predstavljaju konkretizaciju ciljeva koji se ostvaruju realizacijom sadržaja Izvedbenog plana realizacije studijske posjete.

OPĆI ZADACI

- a) materijalni (stjecanje znanja, vještina i navika);
- b) odgojni (svestrani odgoj, razvijanje karakternih snaga, razvijanje patriotizma i samopoštovanja);
- c) formalni (fizički, psihički i emocionalni razvoj).

SPECIFIČNI, ODNOSNO POJEDINAČNI ZADACI

- a) proučavanje objekata i fenomena u prirodi;
- b) razvijanje interesiranja za prirodu i izgrađivanje ekoloških navika;
- c) upoznavanje načina života i rada stanovnika pojedinih krajeva;
- d) proučavanje historijskih lokaliteta i događaja iz prošlosti;
- e) proučavanje prošlosti na osnovu spomenika;
- f) upoznavanje s likom i djelom značajnih historijskih ličnosti;
- g) razvijanje pozitivnog odnosa prema:
 - nacionalnim vrijednostima,
 - kulturnim i estetskim vrijednostima,
 - kulturno-historijskom i prirodnom naslijeđu Bosne i Hercegovine,

- JA
- sportskim potrebama i navikama,
 - pozitivnim socijalnim odnosima,
 - shvatanju značaja zdravlja i zdravog stila života,
- h) podsticanje i razvijanje patriotizma;
- i) podsticanje i razvijanje empatije;
- j) podsticanje i razvijanje raznolikosti i pluralizma;
- k) podsticanje i ispoljavanje pozitivnih emocionalnih doživljaja;
- l) osposobljavanje učenika za ostvarivanje osnovnih ljudskih potreba izvan porodice i školskog ambijenta.

SADRŽAJI KOJIMA SE POSTAVLJENI CILJEVI OSTVARUJU

- Posjeta prirodnim, historijskim, geografskim, književnim i kulturno-umjetničkim znamenitostima i lokalitetima.

METODE KOJIMA SE POSTAVLJENI CILJEVI OSTVARUJU

- Aktivno učenje, iskustveno učenje, dijaloška metoda, istraživačka metoda, kreativno pisanje.

SREDSTVA KOJIMA SE POSTAVLJENI CILJEVI OSTVARUJU

- Sredstva za finansiranje učešća djece/učenika, koja podrazumijevaju sve troškove neophodne za učešće u realizaciji studijske posjete, osigurava Ministarstvo za odgoj i obrazovanje Kantona Sarajevo.
- Naknadu štete prouzrokovane nemarnim ponašanjem učenika snose roditelji.

NOSIOCI PREDVIĐENIH SADRŽAJA I AKTIVNOSTI

1. JU Institut za razvoj preduniverzitetskog obrazovanja Kantona Sarajevo

- finansira ukupne aktivnosti studijske posjete.

2. JU Institut za razvoj preduniverzitetskog obrazovanja Kantona Sarajevo

- nosilac aktivnosti,
- planira i organizira studijsku posjetu,
- koordinira realizacijom studijske posjete u svim segmentima i sa svim uključenim subjektima,
- provodi procedure Javnog poziva i izbora Agencije,
- osiguravanje svih sadržaja u uvjetima za odabir agencije (navođenje od agencije svih vrsta sadržaja koje će se realizirati),

- obaveza ugovaranja sigurnosnih aspekata pri realizaciji studijske posjete (osiguravanje potrebnih uvjeta za udobno i sigurno putovanje, smještaj, prehranu i boravak učenika u toku realizacije studijske posjete),
- zaključivanje Ugovora s agencijom-najboljim ponuđačem,
- dostavlja Program studijske posjete školama,
- dostavlja Izvedbeni plan studijske posjete školama na usvajanje,
- dostavlja Etički kodeks studijske posjete školama na usvajanje,
- dostavlja Operativni plan studijske posjete,
- priprema Nastavni materijal za licencirane vodiče,
- organiziranje konsultacija prije izvođenja putovanja, što podrazumijeva uključenost svih zainteresiranih subjekata,
- obaveza informiranja Ministarstva za odgoj i obrazovanje Kantona Sarajevo o početku realizacije studijske posjete,
- monitoring aktivnosti,
- evaluacija aktivnosti.

3. Školski odbor

- upoznavanje s Programom i Etičkim kodeksom studijske posjete,
- **upoznavanje s Izvedbenim planom** studijske posjete,
- upoznavanje s Operativnim planom studijske posjete.

4. Direktor škole

- koordiniranje svim aktivnostima koje spadaju u nadležnost škole:
- prezentiranje Programa studijske posjete i Izvedbenog plana studijske posjete školskom odboru radi upoznavanja
- prezentiranje Operativnog plana studijske posjete Školskom odboru
- prezentiranje Etičkog kodeksa za realizaciju odgojno-obrazovnog rada u okviru vannastavnih i posebnih programa Školskom odboru
- predlaganje vođe putovanja i nastavnika u pratnji učenika
- u saradnji sa vođom puta dostavlja Institutu spisak učenika i broj nastavnika u pratnji
- logističke i organizacijske pripreme (precizirati prema specifičnim potrebama i okolnostima škole)
- komunikacija sa svim učesnicima u realizaciji aktivnosti
- organizacija pripremnh sastanaka na nivou škole
- procjena rizika i plan upravljanja istim
- organizaciono-tehnička pitanja za realizaciju i odvijanje redovne nastave tokom studijske posjete
- izvještaj o realizaciji studijske posjete dostavlja Institutu
- sigurnost i dobrobit učenika

5. Nastavničko vijeće

- usvajanje Programa i Izvedbenog plana studijske posjete,

-
- usvajanje Operativnog plana studijske posjete,
 - usvajanje Etičkog kodeksa studijske posjete,
 - imenovanje vođe putovanja,
 - imenovanje po jednog pratioca zaposlenika škole na svakih najmanje 15, a najviše 20 učenika,
 - podnošenje izvještaja o realizaciji studijske posjete.

6. Odjeljensko vijeće

- izlaganje Programa i Izvedbenog plana studijske posjete;
- upoznavanje učenika s Etičkim kodeksom za realizaciju odgojno-obrazovnog rada u okviru vannastavnih i posebnih programa Školskom odboru;
- koordiniranje aktivnosti koje su u domenu rada Odjeljenskog vijeća, po nalogu direktora škole:
 - pravovremeno upoznavanje roditelja sa organizacijom studijske posjete
 - pribavljanje saglasnosti
 - briga o dobrobiti učenika
 - izvještaj s putovanja
 - izvještaj s putovanja za roditelje i Nastavničko vijeće
 - upute za radne zadatke učenicima tokom studijske posjete (vođenje Dnevnika putovanja)
 - prezentacija radnih zadataka po povratku
 - evaluacija ukupnog iskustva studijske posjete.

7. Vođa puta

- aktivno učešće u organizaciji i realizaciji studijske posjete
- ostvarivanje Programa i Izvedbenog plana studijske posjete
- tehničko-organizacijska koordinacija sa Agencijom po pitanju broja i rasporeda učenika i njihove pratnje u autobuse
- preduzimanje neophodnih aktivnosti u smislu osiguranja bezbjedonosnih aspekata realizacije studijske posjete
- priprema Izvještaja o realizaciji studijske posjete

8. Roditelji učenika

- upoznavanje s Programom i Izvedbenim planom studijske posjete,
- upoznavanje s Etičkim kodeksom studijske posjete na roditeljskim sastancima,
- davanje pismene saglasnosti za učešće djeteta u realizaciji studijske posjete,
- dostavljanje potrebne dokumentacije vodi puta, najkasnije 5 dana prije putovanja,
- dostavljanje izjave o prihvatanju nadoknade troškova i eventualno pričinjene štete koje prouzrokuje učenik (njihovo dijete).

9. Učenici

- plansko upoznavanje s Etičkim kodeksom studentske posjete na časovima odjeljenske zajednice,
- upoznavanje s pravilima sigurnosti i zaštite od socijalno neprihvatljivih oblika ponašanja (diskriminacije, neprijateljstva svih oblika nasilja s posebnim osvrtom na vršnjačko nasilje),
- zabrana osamljivanja i odlaska učenika na neprikladna mjesta.

10. Agencija

- osiguranje pretpostavki za realizaciju Programa i Izvedbenog plana studentske posjete,
- osiguranje usluga licenciranih turističkih vodiča,
- osiguranje visokog kvaliteta usluga prijevoza, smještaja, boravka, ishrane, te drugih usluga u sklopu turističkog aranžmana,
- osiguranje sigurnosnih aspekata realizacije studentske posjete.

PLANIRANI OBUHVAT UČENIKA

Svi učenici trećeg razreda srednjih škola Kantona Sarajevo u pratnji nastavnika (oko 4.227 učenika u školskoj 2025/2026).

VREMENSKI OKVIR

- Sve GRUPE (oko 4.227 učenika po godini) od 31. marta do 13. novembra (17 sedmica u grupama između 200 i 250 učenika + nastavnici u pratnji), budžetska godina 2026.

PUTNI PRAVAC S KONAČNIM ODREĐIŠTIMA

Planirano je da put traje četiri dana i tri noći, utorak – petak, na relaciji:

Sarajevo – Višegrad – Goražde – Foča – Mostar – Blagaj – Stolac – Ravno – Čapljina – Počitelj – Mostar – Blidinje – Livno – G. Vakuf – Bugojno – Mostar – Jablanica – Konjic – Sarajevo.

OD RATA DO MIRA III

TERMINOLOGIJA:

- **Predstavnik agencije** – glavni koordinator studentske posjete ispred agencije, odgovoran za cjelokupnu organizaciju i realizaciju programske aktivnosti.
- **Licencirani vodič** – vodič angažovan od strane agencije, zadužen za stručno vođenje grupe u autobusu i/ili na odabranim lokalitetima izvan autobusa.
- **Nastavnik** – predstavnik škole, odgovoran za pratnju, sigurnost i nadzor učenika tokom

HA

putovanja.

- **Ovlaštena osoba agencije** – vanjski saradnik agencije, zadužen za stručno vođenje grupe na određenim lokalitetima.
- **Kustos** – stručna osoba, angažovana od strane agencije ili ustanove, zadužena za prezentaciju i stručno vođenje grupe u muzejima, galerijama ili sličnim institucijama.
- **Turistički vodič** – predstavnik turističke zajednice određenog grada ili regije, zadužen za stručno vođenje i interpretaciju sadržaja na terenu.

VAŽNA NAPOMENA:

- Izuzetno je važno da agencija, u skladu s programskom agendom, osigura prisustvo svih navedenih aktera u tačno definisanim ulogama. Svaki od njih ima specifične zadatke i odgovornosti koji se ne mogu zamjenjivati ili spajati bez prethodnog odobrenja i usklađivanja sa Institutom/naručiocem posla. Ovakav pristup osigurava kvalitetnu realizaciju studijske posjete, stručnost u vođenju i sigurnost učesnika.

REALIZACIJA PROGRAMSKE AGENDE:

1 DAN

- **Sarajevo** – Polazak s platoa ispred Željezničke stanice u 07:00 sati.
Pred polazak s platoa ispred Željezničke stanice agencija obezbjeđuje cirka 250 lanč paketa za put (obilniji lanč paket, koji pored suhog obroka mora sadržavati voće, vodu, sok i slatkiš) i koji ima HACCP standard ili drugi dokaz o ekvivalentnim mjerama kojim se dokazuje kontinuirana kontrola kvalitete proizvoda. Prilikom polaska nastavnici i licencirani vodiči agencije (u daljem tekstu: licencirani vodiči) ući će u po jedan autobus i preuzeti stručno vođenje grupa.
- **Višegrad** – Dolazak u Višegrad na most Mehmed-paše Sokolovića.
Na putu prema Višegradu licencirani vodiči tokom putovanja upoznaju učenike o dešavanjima i događajima u gradovima i selima istočne Bosne u vrijeme agresije 1992.-95. godine, s posebnim naglaskom na stradanje civilnog stanovništva. Ukazati na mjesta zatočenja, logore, kao što je logor „Rasadnik“ na ulazu u Rogaticu. Po dolasku u Višegrad učesnici posjećuju most Mehmed-paše Sokolovića. Posjetu predvode predstavnici agencije, nastavnici i licencirani vodiči. Agencija obezbjeđuje stručno vođenje od strane ovlaštene osobe agencije (Tema: Na Drini ćuprija, Spomen-obilježje žrtvama na Bikavcu i Pionirskoj ulici – ratni zločini). Agencija u putu predviđa pauzu za ručak ali i toalet. Polazak iz Višegrada.
- **Goražde** – Dolazak u Goražde.
Prilikom dolaska u Goražde učenici napuštaju autobus na autobuskoj stanici gdje slijedi pauza za ručak i toalet, nakon čega je potrebno učenike podijeliti u dvije (2) grupe koje uz pratnju predstavnika agencije, nastavnika i licenciranih vodiča preuzimaju dva (2) turistička vodiča koje obezbjeđuje agencija. Dvije grupe naizmjenično posjećuju dva lokaliteta. Jedna grupa ide na Most mira gdje slušaju historijski sat, dok druga grupa istovremeno posjećuje Memorijalnu sobu žrtvama opsade, nakon čega slijedi rotacija grupa. Zatim slijedi posjeta gradskoj jezgri uz pratnju turističkog vodiča koji će učenike upoznati sa historijom grada i sa kulturno-historijskim znamenitostima (Muzej Goražda,

fA

Kulturni centar, Stara kamena ćuprija, sakralni objekti ...) Tokom posjete gradskoj jezgri agencija obezbjeđuje stručno vođenje od strane turističkih vodiča i ulaznice tamo gdje su potrebne. Polazak iz Goražda.

- **Foča (Tjentište)** – Dolazak na Tjentište.

Na putu prema Tjentištu licencirani vodiči tokom putovanja upoznaju učesnike o dešavanjima i događajima u Foči u toku agresije 1992. – 95. godine s posebnim naglaskom na stradanje bošnjačkog civilnog stanovništva. Potom slijedi posjeta Tjentištu, mjestu gdje se odigrala jedna od najvećih bitaka iz Drugog svjetskog rata i jedna od velikih ofanziva na tlu BiH. Posjetu predvode predstavnici agencije, nastavnici i licencirani vodiči. Agencija obezbjeđuje stručno vođenje od strane ovlaštene osobe agencije (Teme: Bitka na Sutjesci, Muzej i sl.). Polazak sa Tjentišta.

- **Mostar** – Dolazak u hotele između 18:00 i 19:00 sati.

Smještaj u hotele s najmanje tri zvjezdice. Sobe trebaju biti jednokrevetne, dvokrevetne, trokrevetne, četverokrevetne ili petokrevetne. Smještaj u hotele svih učesnika vrši agencija sa svojim timom pratnje i predstavnicima škola. Večera od 19:00 sati u hotelu na principu posluživanja (treba biti raznovrsna i obilna).

II DAN

- **Mostar** – Doručak na principu švedskog stola (treba biti raznovrstan i obilan) između 07:00 – 08:00 sati.

Pred polazak agencija obezbjeđuje cirka 250 lanč paketa za put (obilniji lanč paket, koji pored suhog obroka mora sadržavati voće, vodu, sok i slatkiš) i koji ima HACCP standard ili drugi dokaz o ekvivalentnim mjerama kojim se dokazuje kontinuirana kontrola kvalitete proizvoda. Polazak u 08:15 sati.

- **Blagaj** – Dolazak u Blagaj.

Prilikom dolaska u Blagaj učenici napuštaju autobuse u blizini Tekije koju obilaze u grupama. U pratnji predstavnik agencije, nastavnika i licenciranih vodiča i dva (2) turistička vodiča koje obezbjeđuje agencija, obilaze Tekiju i Vrelo Bune rotirajući se. Tokom posjete Tekiji agencija obezbjeđuje ulaznice za sve učesnike, a turistički vodič upoznaje učenike u obje grupe o nastanku i historiji tekije i općenito Blagaja. Posebnu pažnju posvećuje starom gradu Blagaju, Stjepangradu koji poput čuvara bdije nad Blagajem. Nakon toga učenici ulaze u autobuse i putuju prema Stocu. Na putu prema Stocu učenici posjećuju nalazište stećaka, u mjestu Radimlje.

- **Stolac** – Dolazak u Stolac.

Po dolasku u Stolac posjetiti Stari grad Vidoški, Begovinu, Šarića kuću i gradsku jezgru. Agencija obezbjeđuje stručno vođenje od strane ovlaštene osobe agencije. Pauzu za ručak i toalet napraviti na odgovarajućem lokalitetu. Polazak iz Stoca.

- **Ravno** – Dolazak na područje općine Ravno.

Prilikom dolaska u općinu Ravno, posjetiti pećinu Vjetrenica. Agencija obezbjeđuje stručno vođenje od strane ovlaštene osobe agencije. Po završetku posjete pećini upoznati učenike sa događajima napada na selo Ravno od strane srpsko-crnogorske vojske 1991. godine. Objasniti geografski prostor Popova polja i blizine Trebinja (spomenuti kulturno-historijske znamenitosti). Polazak iz općine Ravno prema Čapljini.

- **Čapljina** – Dolazak u Čapljinu.

Prilikom dolaska u Čapljinu učenici posjećuju kompleks stare rimske vile, Mogorjelo. Uz pratnju predstavnik agencije, nastavnika i licenciranih vodiča posjećuju vodopad

HA

Kravice. Agencija obezbjeđuje stručno vođenje od strane ovlaštene osobe agencije. Polazak iz Čapljine.

- **Počitelj** – Dolazak u Počitelj.

Posjetu Starom gradu Počitelj predvode predstavnici agencije, nastavnici i licencirani vodiči. Agencija obezbjeđuje stručno vođenje od strane ovlaštene osobe agencije (Teme: Historija Počitelja, Kompleks starog grad Počitelja: Kuća Gavrankapetanovića, Počiteljska utvrda, Šišman Ibrahim-pašina ili Hadži Alijina džamija, Šišman Ibrahim-pašina medresa, Hamam (kupati), Šišman Ibrahim-pašin han, Sahat-kula i sl.) Na povratku iz Počitelja prema Mostaru učenici obilaze pravoslavni manastir u Žitomisliću. Agencija obezbjeđuje stručno vođenje od strane ovlaštene osobe agencije.

- **Mostar** – Dolazak u hotele između 18:00 i 19:00 sati.

Smještaj u hotele s najmanje tri zvjezdice. Sobe trebaju biti jednokrevetne, dvokrevetne, trokrevetne, četverokrevetne ili petokrevetne. Smještaj u hotele svih učesnika vrši agencija sa svojim timom pratnje i predstavnicima škola. Večera od 19:00 sati u hotelu na principu posluživanja (treba biti raznovrsna i obilna).

III DAN

- **Mostar** – Doručak na principu švedskog stola (treba biti raznovrstan i obilan) između 07:00 – 08:00 sati.

Pred polazak agencija obezbjeđuje cirka 250 lanč paketa za put (obilniji lanč paket, koji pored suhog obroka mora sadržavati voće, vodu, sok i slatkiš) i koji ima HACCP standard ili drugi dokaz o ekvivalentnim mjerama kojim se dokazuje kontinuirana kontrola kvalitete proizvoda. Polazak u 08:15 sati.

- **Blidinje** – Dolazak na Blidinje jezero, preko Širokog i Posušja.

Nakon obilaska ovog Parka prirode nastavljamo preko Tomislavgrada prema Livnu.

- **Livno** – Dolazak u Livno.

Prilikom putovanja ka Livnu licencirani vodiči upoznaju učesnike sa osnovnim karakteristikama i historijom Tomislavgrada. Po dolasku u Livno učenici napuštaju autobuse u kompleksu jedne od značajnih firmi (poduzetnički pogodon/fabrika/privredno lice). Učenici su u pratnji predstavnik agencije, nastavnika i licenciranih vodiča. Neophodno je da agencija kontaktira vlasnika i obezbijedi pristup poduzetničkom pogonu za sve učesnike studijske posjete. Agencija obezbjeđuje strogo kontrolirano i stručno vođenje od strane ovlaštene osobe agencije, kao i ulaznice ukoliko su potrebne. Potom slijedi pauza za ručak i toalet u trajanju od 30 minuta, a zatim i polazak ka centru Livna gdje će, po dolasku učenika biti potrebno podijeliti ih u dvije (2) grupe koje uz pratnju predstavnik agencije, nastavnika i licenciranih vodiča preuzima ovlaštena osoba agencije koju obezbjeđuje agencija. Učenici posjećuju gradsku jezgru i znamenitosti. U samom centru grada običi: Trg kralja Tomislava, sahat kulu, sakralne objekte, prošetati do Mosta na Dunamu i rijeke Bistrice. Na putu prema Bugojnu običi Franjevački samostan (Na izlazu iz Livna). Polazak iz Livna preko Kupresa, Bugojna i G. Vakufa gdje se usputno svraćamo. . Pauzu za ručak i toalet napraviti na odgovarajućem lokalitetu. Planirati zaustavljanje u Bugojnu ili Gornjem Vakufu.

- **Mostar** – Dolazak u hotele između 18:00 i 19:00 sati.

Smještaj u hotele s najmanje tri zvjezdice. Sobe trebaju biti jednokrevetne, dvokrevetne, trokrevetne, četverokrevetne ili petokrevetne. Smještaj u hotele svih učesnika vrši agencija sa svojim timom pratnje i predstavnicima škola. Večera od 19:00 sati u hotelu na principu

fso

posluživanja (treba biti raznovrsna i obilna).

IV DAN

- **Mostar** – Doručak na principu švedskog stola (treba biti raznovrstan i obilan) između 07:00 – 08:00 sati.
Pred polazak agencija obezbjeđuje cirka 250 lanč paketa za put (obilniji lanč paket, koji pored suhog obroka mora sadržavati voće, vodu, sok i slatkiš) i koji ima HACCP standard ili drugi dokaz o ekvivalentnim mjerama kojim se dokazuje kontinuirana kontrola kvalitete proizvoda. Polazak u 08:15 sati.
- **Mostar** – Posjeta Mostaru.
Učenike potrebno podijeliti u dvije grupe, koje uz pratnju predstavnika agencije, nastavnika i licenciranih vodiča preuzimaju dva (2) turistička vodiča koje obezbjeđuje agencija. Slijedi obilazak kulturno-historijskih znamenitosti Mostara: Stari most i uže jezgro, Muzej genocida 1992.-95., Spomenik Emini i Aleksi Šantiću, mezar generala i heroja odbrambeno-oslobodilačkog rata Mithata Hujdura- Hujke, Partizansko groblje, Rondo... Turistički vodiči učenicima drže historijski čas o događajima iz rata 1992. -95. godine. Tokom posjete određenim lokalitetima agencija obezbjeđuje ulaznice za sve učesnike na lokalitetima gdje je potrebno.
- **Jablanica** – Dolazak na plato ispred Muzeja u Jablanici.
Učenici uz pratnju predstavnika agencije, nastavnika i licenciranih vodiča dolaze ispred zgrade muzeja „Bitka za ranjenike“ gdje uz kustose ulaze u muzej i slušaju historijski čas o jednoj od najslavnijih i najhumaniji bitaka Drugog svjetskog rata - bici za ranjenike. Obilaze cijeli kompleks spomen obilježja, gdje pripada i srušeni most na Neretvi. Učenici posjećuju muzej i most na Neretvi kao jedna grupa, nakon čega slijedi pauza za ručak i toalet u trajanju od 30 minuta. Polazak iz Jablanice.
- **Konjic** – Dolazak u Konjic.
Posjetu Konjicu i kulturno-historijskim znamenitostima predvode predstavnici agencije, nastavnici i licencirani vodiči. Agencija obezbjeđuje stručno vođenje od strane ovlaštene osobe agencije. Tokom ove posjete učenici posjećuju i Titov bunker. Agencija obezbjeđuje stručno vođenje od strane kustosa muzeja. Polazak za Sarajevo.
- **Sarajevo** – dolazak pred Željezničku stanicu između 18:00 i 19:00 sati.

OPIS PRIJEVOZA, UGOSTITELJSKIH USLUGA I DRUGIH USLUGA

- Pri realizaciji putovanja bit će korišteni autobusi koji nisu stariji od 12 godina, tehnički ispravni i pregledani (redovni tehnički pregledi u posljednjih šest mjeseci i tehnički pregled obavljen ne ranije od pet dana prije polaska). Njima će upravljati lica koja ispunjavaju zahtjeve u pogledu profesionalne obučenosti i kompetentnosti, kao i psihofizičke sposobnosti za upravljanje autobusom (tahografske trake za prethodna dva dana).
- Agencija može da koristi vlastita prijevozna sredstva ili prijevozna sredstva u vlasništvu drugih pravnih i fizičkih lica koja su registrirana za obavljanje djelatnosti prijevoza putnika u kojima su putnici i prtljag osigurani.
- U cilju sigurnog boravka učenika, Agencija može da koristi samo one smještajne i ugostiteljske objekte koji zadovoljavaju određene standarde u smislu kvaliteta usluga smještaja, prehrane i posluživanja napitaka, s posebnim osvrtom na visok kvalitet ispunjenosti sanitarno-higijenskih i zdravstvenih zahtjeva u pogledu pripremanja hrane i

LMA

napitaka (HACCP standard) i smještajnih sadržaja (hotel s najmanje tri zvjezdice u višekrevetnim sobama).

INKLUZIJA UČENIKA S TEŠKOĆAMA

Priznavanje inkluzije kao ključne za postizanje prava na obrazovanje jeste jedan od ciljeva studijske posjete. Preporuke za realizaciju ovog segmenta putovanja bit će usklađene s potrebama učenika i škola, a u saradnji s Institutom za razvoj preduniverzitetskog obrazovanja Kantona Sarajevo.